

2013 METŲ LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„PASIPRIEŠINIMO ISTORIJA NUO 1940 m. BIRŽELIO 15 DIENOS IKI 1990 m. KOVO 11 DIENOS“

II ETAPO UŽDUOTYS

DALYVIO(-ĖS) VARDAS, PAVARDĖ:

DALYVIO(-ĖS) MOKYKLA:

REZULTATŲ LENTELĖ

PILDO VERTINTOJAI

	I dalis	II dalis	Iš viso	Parašas
I vertintojas				
II vertintojas				
Galutinis rezultatas				

I DALIS

Spręsdami klausimus su pasirenkamaisiais atsakymais, savo pasirinktų atsakymų raides įrašykite į lentelę, esančią žemiau užduočių. Į klausimus nuo 1 iki 30 yra tik po vieną teisingą atsakymą (iš viso 30 taškų).

1. Kuris motyvas lėmė Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos pasirodymą?
A Būtinumas informuoti visuomenę apie realią Bažnyčios padėtį.
B Draudimas išpažinti krikščionių tikėjimą.
C Nutraukta „Vatikano radijo“ laidų transliacija.
D Vykdomi tikinčiųjų trėmimai.
2. Kuris iš išvardytų uždavinių **nepriskirtinas** pasyviai antinacinei rezistencijai?
A Boikotuoti okupacinius potvarkius ir nevykdyti prievolių.
B Boikotuoti vokiškus gaminius.
C Ignoruoti vokiečių organizuojamus karinius dalinius.
D Išlaikyti tautinę kultūrą ir švietimo įstaigas.
3. Kelintais metais radijo stotis „Amerikos balsas“ pradėjo transliuoti programas lietuvių kalba?
A 1944 m.
B 1946 m.
C 1949 m.
D 1951 m.
4. Kuris asmuo savo parašu 1940 m. patvirtino Justo Paleckio vadovaujamą Ministrų Tarybą?
A Vladimiras Dekanozovas.
B Vincas Krėvė-Mickevičius.
C Antanas Merkys.
D Antanas Smetona.
5. Kuris iš šių įrašų buvo rastas Romo Kalantos užrašų knygelėje?
A „Dėl mano mirties kalta tik santvarka“.
B „Laisvę Lietuvai“
C „Okupantai, lauk iš Lietuvos“.
D „Tegyvuoja laisvė“.
6. Kada Lietuva buvo paskelbta sovietine respublika?
A 1939 m. spalio 10 d.
B 1940 m. birželio 15 d.
C 1940 m. liepos 21 d.
D 1940 m. rugpjūčio 3 d.
7. Disidentų veiklos pagrindinis siekis:
A atkurti Lietuvos valstybingumą;
B išsaugoti tautinės kultūros paveldą;
C priversti pareigūnus laikytis veikusių įstatymų;
D reikalauti leidimo vykti į užsienio šalis.

8. Kuri iš išvardintų valstybių 1940 m. pripažino Lietuvos aneksiją?
A Didžioji Britanija.
B JAV.
C Prancūzija.
D Švedija.
9. Kuris iš šių teiginių **netinka** Juozo Ambrazevičiaus-Brazaičio Lietuvos laikinosios vyriausybės veiklai apibūdinti?
A Derino veiksmus su vokiečių kariuomenės puolimu.
B Gynė Lietuvos laisvę.
C Kūrė tvarką krašte.
D Naikino daugelį sovietizacijos padarinių.
10. 1940 m. lapkričio 17 d. įkurto LAF'o vadovu tapo:
A Ernestas Galvanauskas;
B Mykolas Krupavičius;
C Povilas Plechavičius;
D Kazys Škirpa.
11. Kurią roko operą 1971 m. Vilniuje pirmasis Europoje pastatė kompozitorius Kęstutis Antanėlis?
A „Jėzus Kristus superžvaigždė“.
B „Meilė ir mirtis Veronoje“.
C „Siena“.
D „Ugnies medžioklė su varovais“.
12. Laikraštį „Į laisvę“ leido:
A Lietuvių frontas;
B Lietuvių vienybės sąjūdis;
C Lietuvos laisvės armija;
D Lietuvos laisvės kovotojų sąjunga.
13. Apie kurio partizano veiklą 2004 m. buvo sukurtas kino filmas „Vieni vieni“?
A Juozo Lukšos-Daumanto.
B Jono Noreikos-Generolo Vėtros.
C Juozo Paliūno-Ryto.
D Juozo Vitkaus-Kazimieraičio.
14. Lietuvos diplomatinės tarnybos pagrindinė nuostata buvo laikytis lojalumo:
A partijoms;
B santvarkai;
C tautai ir valstybei;
D valstybės vadovui.

15. Pasirinkite teisingą chronologinę organizacijų susikūrimo seką.
1. Lietuvos persitvarkymo sąjūdis.
  2. Lietuvos laisvės lyga.
  3. Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos leidybinė grupė.
  4. Lietuvos Helsinkio grupė.
- A 1, 2, 3, 4.
B 2, 3, 4, 1.
C 4, 3, 1, 2.
D 3, 4, 2, 1.
16. Lietuvos laisvės kovų pabaigą XX a. 6-ajame dešimtmetyje nulėmė:
- A nutraukta parama iš užsienio;
B partizanų legalizavimasis;
C sovietų kariuomenė;
D sovietų saugumo provokacijos.
17. Kuriame atsakymo variante išvardinti žmonės organizavo mitingą prie Adomo Mickevičiaus paminklo Vilniuje 1987 m. rugpjūčio 23 d.?
- A Vytautas Bogušis, Nijolė Sadūnaitė, Antanas Terleckas.
B Petras Cizikas, Robertas Grigas, Tomas Venclova.
C Vytautas Bogušis, Romas Kalanta, Antanas Terleckas.
D Algirdas Kaušpėdas, Danutė Prunskienė, Zigmas Vaišvila.
18. Kuris JAV prezidentas paskelbė Baltų laisvės dienos minėjimą?
- A Ronaldas Reiganas.
B Franklinas Ruzveltas.
C Haris Trumenas.
D Vudro Vilsonas.
19. Kuris teiginys **neatitinka** Lietuvos hipių pasaulėžiūros?
- A Absoliučios laisvės siekis.
B Gilinimasis į savo vidaus pasaulį.
C Karinės tarnybos vengimas.
D Kova prieš ateizmą.
20. Kuri iš nurodytų organizacijų 1949 m. vasario 16-ąją paskelbė Lietuvos nepriklausomybės deklaraciją?
- A Lietuvos diplomatinė tarnyba.
B Lietuvos laisvės armija.
C Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio taryba.
D Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas.
21. Kuri iš šių organizacijų 1945 m. spalio 10 d. nusiuntė memorandumą JAV prezidentui ir Didžiosios Britanijos ministrui pirmininkui, prašydama nepripažinti Lietuvos aneksijos?
- A Lietuvos Helsinkio grupė.
B Lietuvos aktyvistų frontas.
C Lietuvos laisvės kovos sąjūdis.
D Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas.

22. Lietuvos Helsinkio grupės pagrindinis siekis buvo:
A atnaujinti ginkluotą kovą prieš okupantus;
B fiksuoti žmogaus teisių pažeidimus ir skelbti šią informaciją;
C kovoti už energetinę nepriklausomybę;
D reikalauti žalos atlyginimo iš SSRS.
23. Kuris iš šių dainininkų buvo išrinktas į Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio iniciatyvinę grupę?
A Algirdas Kaušpėdas.
B Andrius Mamontovas.
C Marijonas Mikutavičius.
D Virgilijus Noreika.
24. Kurių organizacijų atstovai pasirašė Gotlando komunikatą?
A išeivijos, Lietuvos komunistų partija, Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, Lietuvos laisvės lyga.
B išeivijos, Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, Lietuvos laisvės lyga.
C Lietuvos komunistų partija, Lietuvos persitvarkymo sąjūdis.
D Lietuvos persitvarkymo sąjūdis, Lietuvos laisvės lyga.
25. Daugumą 1944–1953 m. Lietuvos partizanų gretose sudarė:
A dvasininkai;
B kariškiai;
C miestiečiai;
D valstiečiai.
26. Atlanto chartijoje buvo nutarta:
A atidaryti Antrąjį frontą;
B įkurti JTO organizaciją;
C pradėti karą prieš Japoniją;
D remti tautų apsisprendimo teisę.
27. Kuri iš šių veiklų **nėra** būdinga Lietuvos partizanams?
A Maisto produktų ir pinigų rekvizicija.
B Mūšiai su NKVD ir sribais.
C Nuolatinis ūkininkų terorizavimas.
D Turto apskaitos dokumentų naikinimas.
28. Kuri iš šių organizacijų parengė Lietuvių chartą?
A Bendrasis Amerikos lietuvių fondas.
B Lietuvos diplomatinė tarnyba.
C Lietuvos laisvės komitetas.
D Vyriausiasis Lietuvos išlaisvinimo komitetas.
29. Kuris iš šių partizanų parašė knygą „Daugel krito sūnų“?
A Lionginas Baliukevičius-Dzūkas.
B Juozas Lukša-Daumantas.
C Adolfas Ramanauskas-Vanagas.
D Jonas Žemaitis-Vytautas.

30. Tarp kurių politinių jėgų 1990 m. rinkimuose į Lietuvos Aukščiausiąją Tarybą vyko pagrindinė rinkiminė kova?

- A Lietuvos laisvės lygos ir Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio.
- B Lietuvos komunistų partijos ir Mykolo Burokevičiaus platformininkų.
- C Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio ir Lietuvos demokratinės darbo partijos.
- D Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio ir Lietuvos komunistų partijos.

I DALIES ATSAKYMAI

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30

II DALIS

Į 31–47 klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B, C, D, E, F, G ir H.

Šaltinis A Iš knygos „Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944–1953 metais“

Pradėjus kurti kolūkius, [...] lydėdavo į kaimus vykstančius valdžios atstovus, dirbo rusams vertėjais, dalyvaudavo trėmimuose, ištremtųjų turto dalybose, retkarčiais suruošdavo kovines išvykas. Tuo metu jų veikla buvo pavojinga ne tiek dėl jų ginklų galios, kiek todėl, kad jie buvo tam tikra šnipelių atmaina, per savo šeimas ir gimines bei pažįstamus surinkdavusi nemažai įvairių žinių. Pažindami vietinius gyventojus ir apylinkes, jie buvo vedliai čekistams ir jų kariuomenei.

Šaltinis B Iš knygos „Lietuvos partizanų kovos ir jų slopinimas MVD-MGB dokumentuose 1944–1953 metais“

Vykdydami priešų paieškas [...] nuolat tikrindavo įvairių įstaigų tarnautojų, studentų, moksleivių ir dėstytojų patikimumą. Aptikę „socialiai svetimus elementus“, vykdydavo kadru „valymą“. [...] Nukankintus žmones dažnai čia pat ir užkasdavo ar įmesdavo į šulinį [...]. Nuolat būdavo ieškoma naujų aukų, verbuojami ir suiminėjami žmonės, [...] dalyvaudavo visose prieš partizanus organizuotose karinėse akcijose, čia pat tardydavo gyvus paimtus partizanus, kankindavo juos, norėdami kuo greičiau išmušti parodymus, pagal kuriuos eidami „karštais pėdsakais“ būtų galėję sunaikinti kitus partizanus ar ryšininkus. [...] Jie buvo gerai apmokami ir skatinami dovanomis bei pinigineis premijomis, aprūpinami butais, kelialapiais į gydyklas ir sanatorijas, nemokamais geležinkelio bilietais, deficitinėmis prekėmis ir pan.

Šaltinis C

Partizanų rikiuotės nuotrauka

Šaltinis D

Partizanų ryšininkės Martos Jonkutės asmens byla. Viršelyje nurodyti asmens ir jo bylos numeriai, įrašas „Lietuvos nacionalistė“.

Iš asmeninio A. Vyšniūno archyvo.

Šaltinis E Iš partizanų atsišaukimo

V a s a r i o 16

Trispalvė plakasi su vėjais

Vasario

dieną brangią mums.

Šešiolikta – įrašė plienų!

Brangi Ji Lietuvos sūnams!

„Lietuva Tėvyne mūsų...“ – skamba pirmieji himno žodžiai. Ar gali būti lietuviui kita Tėvyne? Ne!

Prieš 32 metus, 1918 m. vasario 16 d. buvo paskelbta Nepriklausoma Lietuva. Ta data mums liko neišdildoma ir brangi. Ji – simbolis, jog Lietuva, ta didvyrių žemė niekuomet nevergaus. Laikas bėga. Nūdien vasario 16 rytą, saulė prisikėlus iš nakties miego, išvys ne laisvę, o gedulingą, vien tik krauju ir ašaromis pasrūvusią, už savo teises, žūtbūtinę kovą vedančią Lietuvą. Jau dešimtį metų kaip Lietuva raudono, rudo ir vėl sugrižusio raudono okupanto negailestingai trypiama.

Lietuvi! Šįmet šią šventę minėdamas, nematysi prie kiekvieno namo kabančios, linksmi plevėsuojančios trispalvės. Baisi žaizda širdy tau ją atstos. Tačiau tikėk, išsipildys tavo lūkesčiai, mūsų tautos išsilaisvinimo kova vainikuosis laimėjimu ir kruvinas skriaudėjas – bolševikinis rusiškas okupantas dar vieną ir paskutinį kartą kris, kris, kad nebeprisikeltų.

Lietuvi, su dar tvirtesniu pasiryžimu kovai, tautai, vasario 16 dieną vėl iš naujo gimk! Atbusk, jei miegojai!

Partizanai

Šaltinis F Iš dokumento „Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio atžymėjimai“

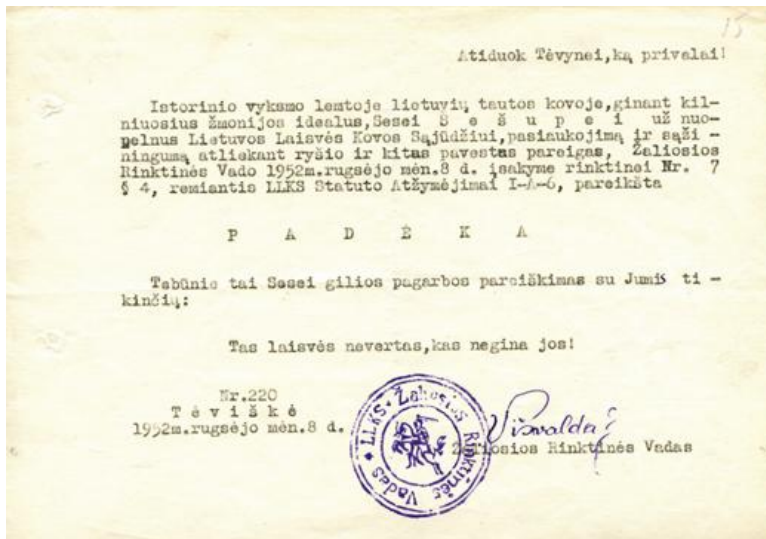
64. Į[...] laipsnius keliant, reikalingas šis partizanavimo stažas:

- [...] eilini
- [...] grandini
- [...] jaunesniji puskarininki
- [...] viršila
- [...] generola

66. Žinioms ir sugebėjimui vadovauti ir įvertinti sudaromos egzaminų komisijos.

Šaltinis G

Šaltinis H

Žaliosios rinktinės vado „Padėka“

Partizanų kovos vado paminklas

31. Remdamiesi šaltiniais A ir B, išskirkite **tris** veiklas, kurias vykdė sovietų valdžios šalininkai. Paaškindite, kodėl jie ėmėsi šios veiklos?

(2 taškai)

32. Paaškindite sąvoką „kolaborantas“.

Remdamiesi šaltiniais A, B ir žiniomis pateikite kolaboravimo pavyzdį.

(2 taškai)

33. Šaltinyje A minimi asmenys, kurie ruošė „kovines išvykas“. Nurodykite, kaip šiuos žmones vadino okupantų valdžia ir kaimo žmonės?

Okupantų valdžia _____

Kaimo žmonės _____

(2 taškai)

34. Paaiškinkite, ką NKVD vadino „socialiai svetimais elementais“ (šaltinis B)?

_____

(1 taškas)

35. Nurodykite **dvi** priežastis, kodėl šaltinyje C kiekvienas partizanas yra pažymėtas numeriu?

_____

(2 taškai)

36. Šaltinyje D matome partizanų ryšininkės Martos Jonkutės asmens bylą. Remdamiesi šaltiniu D ir žiniomis, nurodykite **dvi** pasekmes, kurių galėjo susilaukti asmuo, užvedus tokio pobūdžio bylą?

_____

(2 taškai)

37. Paaiškinkite, kodėl Martos Jonkutės asmens bylos viršelyje (šaltinis D) yra įrašai rusų kalba.

_____

(1 taškas)

38. Kodėl Lietuvos istorikams tokie dokumentai, kaip šaltinis D, yra sunkiai prieinami Rusijoje? Atsakymą paaiškinkite.

_____

(1 taškas)

39. Šaltinyje D nurodyta, kad Marta Jonkutė buvo partizanų ryšininkė. Nurodykite dar **dvi** rezistencines moterų veiklas.

_____

(2 taškai)

40. Remdamiesi šaltiniu E, nurodykite, kokių **dvių** tikslų siekė Lietuvos partizanai šaltinyje E pateiktu atsišaukimu?

_____

(2 taškai)

41. Kelintais metais buvo išspausdintas šaltinis E? Kuriam partizanų sąjūdžio etapui jį priskirtumėte?

Metai _____ Etapas _____

(2 taškai)

42. Remdamiesi žiniomis, nurodykite, kuris partizanų sąjūdžio etapas buvo reikšmingiausias. Atsakymą paaiškinkite **dviem** argumentais?

Etapas _____

Paaškinimas _____
_____
(2 taškai)

43. Remdamiesi žiniomis, nurodykite, po kurio įvykio galėjo pasirodyti F šaltinis. Atsakymą paaškindite.

_____
_____
(2 taškai)

44. Remdamiesi šaltiniu F, nurodykite **du** kriterijus, kurie buvo reikalingi karinio laipsnio pakėlimui. Nurodykite, kam galėjo būti suteikti kariniai laipsniai be komisijos įvertinimo?

_____
_____
(3 taškai)

45. Paaškindite, kodėl Lietuvos partizanai dėvėjo karines uniformas ir turėjo skiriamuosius ženklus?

Karines uniformas _____

Skiriamuosius ženklus _____

(2 taškai)

46. Šaltinyje G yra šūkis „Atiduok Tėvynei, ką privalai!“. Paaškindite jo prasmę.

_____
_____
(1 taškas)

47. Šaltinyje H matome paminklą Mėnaičiuose. Kuriam įvykiui pažymėti jis pastatytas? Kuo šis įvykis reikšmingas Lietuvos istorijai?

Įvykis _____

Reikšmė _____

(2 taškai)

Į 48–61 klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B ir C.

Šaltinis A *Lietuvos laikinosios vyriausybės deklaracija*

Susidariusi Laikinoji ir naujai atgimstančios Lietuvos vyriausybė šiuo skelbia atstatanti laisvą ir nepriklausomą Lietuvos valstybę. Prieš viso pasaulio tyrąją sąžinę jaunoji Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais. Žiauraus bolševikų teroro iškankinta lietuvių tauta ryžtasi kurti savo ateitį tautiniais vienybės ir socialinio teisingumo pagrindais.

Šaltinis B Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos deklaracija

Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Taryba, atstovaudama visas Lietuvos teritorijoje esančias vieningos vadovybės vadovaujamas karines visuomenines grupuotes, skelbia: [...]

3. Valstybinė Lietuvos santvarka – demokratinė respublika.
4. Suvereninė Lietuvos valdžia priklauso tautai.
5. Lietuvos valdymas vykdomas per laisvais, demokratiniais, visuotiniais, lygiais, slaptais rinkimais išrinktą Seimą ir sudarytą Vyriausybę.
6. Nuo okupacijos pabaigos ligi susirenkant demokratiniam Lietuvos Seimui, įstatymų leidžiamąją galią turi Laikinoji Tautos Taryba. [...]
8. Atstačius Lietuvos Nepriklausomybę, ligi susirenkant Seimui, Lietuvos Respublikos Prezidento pareigas eina LLKS Tarybos Prezidiumo Pirmininkas. [...]
15. Atstatytoji Lietuvos valstybė garantuoja lygias teises visiems Lietuvos piliečiams, neprasikaltusiems lietuvių tautos interesams.
16. Komunistų partija, kaip diktatūrinė ir iš esmės priešinga pagrindiniam lietuvių tautos siekimui ir kertiniam Konstitucijos nuostatui – Lietuvos nepriklausomumui, – nelaikoma teisine partija.
17. Asmenys, bolševikinės arba vokiškosios okupacijos metu išdavę Tėvynę bendradarbiavimu su priešu, savo veiksmais ar įtaka pakenkę tautos išsilaisvinimo kovai, susitepę išdavystėmis ar krauju, yra atsakingi prieš Lietuvos Teismą.
18. Konstatuojama teigiama religijos įtaka ugdant tautos moralę ir palaikant jos atsparumą sunkiausiu laisvės kovų laikotarpiu.
19. Socialinė globa nėra vien atskirų piliečių ar organizacijų reikalas, bet vienas pirmųjų valstybės uždavinių. Ypatingą globą valstybė teikia išsilaisvinimo kovose nukentėjusiems asmenims ir jų šeimoms.
20. Socialinių problemų racionalus išsprendimas ir krašto ūkinis atstatymas yra susijęs su žemės ūkio, miestų ir pramonės reforma, kuri vykdoma pačioje nepriklausomo gyvenimo pradžioje.
21. LLKS Taryba, glaudžioje vienybėje su kovojančia tauta, kviečia visus geros valios lietuvius, gyvenančius tėvynėje ir už jos ribų, pamiršti įsitikinimų skirtumus ir įsijungti į aktyvų tautos išsilaisvinimo darbą.
22. LLKS Taryba, prisidėdama prie kitų tautų pastangų sukurti pasaulyje teisingumu ir laisvę pagrįstą pastovią taiką, besiremiančią pilnutiniu įgyvendinimu tikrosios demokratijos principų, išplaukiančių iš krikščioniškosios moralės supratimo ir paskelbtų Atlanto Chartijoje, Keturiuose Laisvėse, 12-oje Prezidento Trumeno Punktų, Žmogaus Teisių Deklaracijoje ir kitose teisingumo ir laisvės deklaracijose, prašo visą demokratinį pasaulį pagalbos savo tikslams įgyvendinti.

Šaltinis C Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Aktas

Dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba, reikšdama Tautos valią, nutaria ir iškilmingai skelbia, kad yra atstatomas 1940 metais svetimos jėgos panaikintas Lietuvos Valstybės suvereninių galių vykdymas, ir nuo šiol Lietuva vėl yra nepriklausoma valstybė.

Lietuvos Tarybos 1918 m. vasario 16 d. Nepriklausomybės aktas ir 1920 m. gegužės 15 d. Steigiamojo Seimo rezoliucija dėl atstatytos Lietuvos demokratinės valstybės niekada nebuvo nustoję teisinės galios ir yra Lietuvos valstybės konstitucinis pamatas.

Lietuvos valstybės teritorija yra vientisa ir nedaloma, joje neveikia jokios kitos valstybės konstitucija.

Lietuvos valstybė pabrėžia savo ištikimybę visuotinai pripažintiems tarptautinės teisės principams, pripažįsta sienų neliečiamumą, kaip jis suformuluotas 1975 metų Europos saugumo ir bendradarbiavimo pasitarimo Helsinkyje Baigiamajame akte, garantuoja žmogaus, piliečio ir tautinių bendrijų teises.

Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba kaip suvereninių galių reiškėja šiuo aktu pradeda realizuoti visą Valstybės suverenitetą.

48. Kelintais metais buvo paskelbtas šaltinis A? Įvardykite asmenį, kuris tapo Lietuvos laikinosios vyriausybės vadovu.

Metai _____ mėnuo _____ diena _____

Vyriausybės vadovas _____

(2 taškai)

49. Paaiškinkite šių teiginių prasmę (šaltinis A):

„Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais“ _____

„Žiauraus bolševikų teroro iškankinta“ _____

(2 taškai)

50. Trumpai aprašykite istorinę situaciją Lietuvoje deklaracijos (šaltinis A) skelbimo metu. Atsakymą iliustruokite **dviem** teiginiais.

(2 taškai)

51. Remdamiesi žiniomis paaiškinkite, kodėl šaltinis A visuomenėje susilaukia nevienodų vertinimų.

(2 taškai)

52. Kelintais metais buvo paskelbtas šaltinis B? Nurodykite **du** šią deklaraciją pasirašiusius signatarus.

Metai _____ mėnuo _____ diena _____

Signatarai _____

(3 taškai)

53. Trumpai aprašykite istorines aplinkybes Lietuvoje, kuriomis buvo paskelbta deklaracija (šaltinis B). Atsakymą iliustruokite **dviem** teiginiais.

(2 taškai)

54. Kaip šaltinyje B yra vertinama to meto Lietuvos valdžia? Atsakymą iliustruokite **dviem** teiginiais.

(2 taškai)

55. Remdamiesi šaltiniu B, nurodykite, kokios idėjos yra išsakomos teisingumo, moralės ir socialinės politikos klausimais.

Teisingumo _____

Moralės _____

Socialinės politikos _____

(3 taškai)

56. Kurios **dvi** valstybės parengė Atlanto Chartiją (šaltinis B)? Paaiškinkite, kodėl ji yra akcentuojama *Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio tarybos* deklaracijoje?

(2 taškai)

57. Kaip 2009 m. Lietuvos Seimas įprasmino šaltinyje B skelbiamą deklaracijos 8 punktą? Paaiškinkite, kodėl Seimas priėmė tokį sprendimą.

(2 taškai)

58. Kelintais metais buvo paskelbtas šaltinis C? Nurodykite, kas tuo metu buvo Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas.

Metai _____ mėnuo _____ diena _____

Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas _____

(2 taškas)

59. Šaltinyje C minimos keturios datos. Įvardiję kiekvieną datą, paaiškinkite, kodėl šios datos yra akcentuojamos Akte.

1 _____

2 _____

3 _____

4 _____

(4 taškai)

60. Palyginę šaltinius, įvertinkite kiekvieno iš jų reikšmę Lietuvos istorijai. Kiekvieną vertinimą pagrįskite **dviem** teiginiais.

(6 taškai)

61. Paaiškinkite, kodėl šaltinyje C nėra minimi šaltiniai A ir B?

(2 taškai)

Į 62–75 klausimus atsakykite remdamiesi šaltiniais A, B, C, D, E, F.

Šaltinis A Iš TSKP Centro Komiteto kreipimosi į Lietuvos, Latvijos ir Estijos komunistus, paskelbto laikraštyje „Tiesa“, 1989 rugpjūčio 27 d.

TSKP Centro Komitetas kreipiasi į visus Lietuvos, Latvijos ir Estijos komunistus, tiek į partijos veteranus, tiek į tuos, kurie neseniai sujungė savo likimą su Lenino partija: jūs turite parodyti geranoriškumo ir žmogiško bendravimo pavyzdį, įtikinti žmones, kad reikalinga santarvė ir konsolidacija [...]. Išsaugokite vieningą tarybinių tautų šeimą. Tarybų Sąjungos komunistų partijos gretų vienybę.

Šaltinis B

Sutikimas Vilniaus oro uoste

Šaltinis C Ištrauka iš LKP CK II plenumo 1990 m. sausio 17 d. priimto LKP CK kreipimosi į Lietuvos rinkėjus.

Laisva, teisinė, demokratinė, humanistinio socializmo valstybė, besiremianti tautinėmis vertybėmis, – toks daugumos Lietuvos žmonių idealas ir LKP veiklos svarbiausias tikslas. Nepriklausomos valstybės atkūrimas turi tam tikrus etapus. Jau dabar siekiame suvereniteto, lygiateisio [...] bendradarbiavimo tiek su centru, tiek su kitomis respublikomis.

Šaltinis D *Ištrauka Iš Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio XI sesijos pareiškimo 1990 m. sausio 20 d.*

Lietuvos žmonių sueiga sausio 10–12 dienomis išreiškė tautos valią atkurti Lietuvos nepriklausomybę, kuri turi vienintelę visiems aiškia prasmę. Šiandieninė Lietuvos TSR vadovybė neatsisako anksčiau padarytų pareiškimų dėl Lietuvos suvereniteto TSRS sudėtyje, o ir dabartiniai jos pareiškimai dėl nepriklausomybės yra daugiaprasmiai. LPS Seimas apreiškia, kad neapibrėžtumas nepriklausomybės klausimu yra sąmoningas tautos klaidinimas [...]. Todėl Sąjūdžio Seimas teigia, kad nepriklausomybės atkūrimas yra pirmaeilis uždavinys.

Šaltinis E

N. Garlandas. Eilė prie Sąjūdžio spaudos

Šaltinis F *Iš V. Landsbergio knygos „Lūžis prie Baltijos“*

Mūsų pačių tikslas buvo aiškus, ėjome vis toliau ryškėjančiu nepriklausomybės keliu. Išmokome naudotis perestroika, dėl kurios iš pradžių turėjome šiek tiek iliuzijų, bet jos greitai pranyko [...]. Maskvos rankose tebebuvo visa politinė ir teisinė valdžia, kuri ten sprendė: duoti ar neduoti, atidėti ar pažiūrėti, kiek duoti. Darėsi aišku, kad nieko iš to neišeis, kad reikia siekti ne vien ekonominio, bet ir politinio savarankiškumo, visateisiškumo, o tai reiškia – Nepriklausomybės.

62. Kokia pagrindinė mintis vienija visus šaltinius?

_____

(1 taškas)

63. Remdamiesi šaltiniu A, nurodykite, kokių dviejų tikslų siekė TSKP CK šiuo kreipimusi?

1 _____

2 _____

(2 taškai)

64. Kuris rugpjūčio mėnesio įvykis paskatino šaltinio A atsiradimą? Nurodykite šio įvykio datą.

Įvykis _____

Metai _____ mėnuo _____ diena _____

(2 taškai)

65. Koks istorinis įvykis įamžintas nuotraukoje (šaltinis B)? Nurodykite šio įvykio datą.

Įvykis _____
Metai _____ mėnuo _____
(2 taškai)

66. Įvardinkite **tris** šaltinyje B matomus politikus. Koks buvo pirmo iš dešinės nuotraukoje matomo politikio vizito tikslas?
Politikai: _____
Tikslas _____
(4 taškai)

67. Kuris nuotraukoje matomas asmuo pritarė šaltinio C mintims?
_____
(1 taškas)

68. Remdamiesi šaltiniu C, paaiškinkite, kaip Lietuvos komunistų partija siekė atkurti nepriklausomą Lietuvos valstybę?
_____
(1 taškas)

69. Remdamiesi šaltiniais C ir D, paaiškinkite, kuo skyrėsi Lietuvos komunistų partijos (LKP) ir Lietuvos persitvarkymo sąjūdžio (LPS) požiūriai į Lietuvos nepriklausomybės siekį?
LKP _____
LPS _____
(2 taškai)

70. Kokia pagrindinė E šaltinio mintis? Atsakymą argumentuokite.
Mintis _____
Argumentas _____
_____
(2 taškai)

71. Kelintais metais pradėta leisti Sąjūdžio spauda (šaltinis E)? Įvardinkite **du** Sąjūdžio leidinius.
Metai _____
1 _____
2 _____
(3 taškai)

72. Kuriai politinei organizacijai atstovavo šaltinio F autorius?
_____
(1 taškas)

73. Kaip šaltinio F autorius vertina Maskvos politiką? Atsakymą argumentuokite.
_____
_____
_____
_____
(1 taškas)

74. Kada buvo įgyvendintas šaltinio F autoriaus iškeltas tikslas?
Metai _____ mėnuo _____ diena

(1 taškas)

75. Remdamiesi žiniomis nurodykite **tris** priežastis, kurios padėjo pasiekti šaltinio F autoriaus iškeltą tikslą.

- 1 _____
- 2 _____
- 3 _____

(3 taškai)

2013 METŲ LIETUVOS MOKINIŲ ISTORIJOS OLIMPIADOS

„PASIPRIEŠINIMO ISTORIJA NUO 1940 m. BIRŽELIO 15 DIENOS IKI 1990 m. KOVO 11 DIENOS“

II ETAPO ATSAKYMAI

I DALIES ATSAKYMAI

Kiekvienas iš 1–30 klausimų vertinamas 1 tašku.

Nr.	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Ats.	A	B	D	C	A	C	A	D	A	D

Nr.	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
Ats.	A	A	A	C	D	C	A	A	D	C

Nr.	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
Ats.	D	B	A	A	D	D	C	D	C	D

II DALIES ATSAKYMAI

Užduoties II dalies klausimų atsakymuose mokinys teisingą atsakymą **gali suformuluoti savais žodžiais**. Ar atsakymo turinys yra teisingas, sprendžia užduoties vertintojai.

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
31	<p>Veiklos: lydėdavo į kaimus vykstančius valdžios atstovus, dirbo rusams vertėjais, dalyvaudavo trėmimuose, išstremtųjų turto dalybose, ruošdavo karines išvykas, rinkdavo žinias, buvo vedliai čekistams ir jų kariuomenei, vykdydavo priešų paieškas, tikrindavo patikimumą, vykdydavo kadru „valymą“, tardydavo ir kankindavo partizanus.</p> <p>Paaiškinimas: šios veiklos ėmėsi, nes bijojo sovietų valdžios arba norėjo patogesnio gyvenimo ir kt.</p>	2	<p>1 taškas skiriamas už teisingai nurodytas tris veiklas.</p> <p>2 taškai už teisingai nurodytas tris veiklas ir teisingą paaiškinimą.</p>
32	<p>Kolaborantas – okupuotos šalies pilietis, bendradarbiaujantis su okupacine valdžia, kenkiantis savo šaliai, jos gyventojams; tėvynės išdavikas.</p> <p>Pavyzdžiai: šnipinėjo ir teikė informaciją okupacinei valdžiai, įvairiais būdais padėjo NKVD kariuomenei ir kt.</p>	2	
33	Okupantų valdžia: liaudies gynėjais.	2	

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
	Kaimo žmonės: sribais arba skrebais.		
34	„ Socialiai svetimi elementai “: inteligentija (studentai, moksleiviai, dėstytojai ir kt.), įvairių įstaigų tarnautojai, ūkininkai, dvasininkai ir kt.	1	
35	Priežastys: siekiant identifikuoti (atpažinti) asmenis, paimti į nelaisvę, užverbuoti į agentus, atpažinti žuvus mūšyje, susidoroti su jų šeimomis, nustatyti jų kitokius ryšius.	2	
36	Pasekmės: įkalinimas, lageris, užverbavimas.	2	1 taškas skiriamas, kai pateikiamas vienas teisingas atsakymas. 2 taškai skiriami, kai pateikiami du teisingi atsakymai.
37	Oficialūs dokumentai pildomi rusų kalba arba rusų kalba buvo valstybinė kalba SSRS.	1	
38	Rusijoje bijoma, kad nebūtų atskleisti nusikaltimai žmogiškumui ir kt.	1	
39	Rezistencinės veiklos: buvo medicinos seserys, kovojo mūšio lauke, platino partizanų spaudą, parūpindavo maisto, slaugė sužeistus ir kt.	2	
40	Tikslai: ragino nenusiminti ir kovoti už nepriklausomos Lietuvos atkūrimą; skatino nepamiršti ir minėti Vasario 16-ąją; puoselėti valstybines šventes; priminė pagarbą istorijai; žadino patriotines nuotaikas.	2	
41	Metai: 1950 m. Etapas: III.	2	
42	Galimi paaiškinimai: organizuotas centralizuotas pasipriešinimas; sukurta vienijanti partizanų organizacija – LLKS, išrinktas vadovas J. Žemaitis-Vytautas, buvo sukurti ir priimti naudojimui svarbiausi partizanų veiklą reglamentuojantys dokumentai, statutai ir taisyklės, sukurta mobili ryšių tarp organizacinių vienetų sistema, įvesti visi išoriniai reguliariosios kariuomenės kario atributai: partizanų uniforma, skiriamieji ir pasižymėjimo ženklai, sukurta apdovanojimų sistema, apmokymų programos ir kt. Išryškėjo svarbiausios partizanų veiklos kryptys (okupacinės valdžios rinkimų boikotas,	2	1 taškas skiriamas, kai teisingai nurodomas etapas ir pateikiamas vienas teisingas argumentas. 2 taškai, kai teisingai nurodomas etapas ir pateikiami du teisingi argumentai.

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
	priešinimasis ūkininkų terorizavimui ir Lietuvos kolonizavimui, šnipų ir kolaborantų naikinimas, tautos dvasios palaikymas, pagalba persekiojamiesiems ir kt.). Vyko kovojančių jėgų konsolidacija ir centralizacija. Buvo pralaužta „geležinė uždanga“ – užmegzti ryšiai su Lietuvos laisvinimo darbą užsienyje dirbančiomis lietuvių organizacijomis ir pan.		
43	Įvykis: LLKS suvažiavimas. Galutinai reikėjo sutvarkyti organizacinę struktūrą.	2	
44	Kriterijai: partizanavimo stažas ir išlaikyti egzaminai. Komisijos įvertinimo nereikėjo turintiems Lietuvos kariuomenės karinį laipsnį.	3	
45	Karines uniformas: parodo karinio pasipriešinimo principą. Skiriamuosius ženklus: atstovavimas Lietuvos valstybei, rangas, priklausomybė karinei organizuotai struktūrai, kuri leidžia greitai atpažinti pareigūnus ir aiškiai nurodo jų statusą bei įgaliojimus.	2	
46	Šūkis „Atiduok Tėvynei, ką privalai!“ reiškė moralinį ir vertybinį įsipareigojimą tėvynei.	1	
47	Įvykis: LLKS suvažiavimo vieta. Reikšmė: įkurta pasipriešinimo organizacija – Lietuvos laisvės kovos sąjūdis (LLKS), priimta Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio Tarybos deklaracija, priimtas Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio statutas, nutarta leisti LLKS vyr. vadovybės laikraštį „Prie rymančio Rūpintojėlio“, LLKS Taryba prezidiumo pirmininku išrinko J. Žemaitį, jis savo pavaduotojais paskyrė A. Ramanauską, J. Šibailą ir L. Grigonį, J. Žemaičiui suteiktas partizanų generolo laipsnis.	2	
48	1941 m. birželio 23 d. Juozas Ambrazevičius-Brazaitis.	2	
49	„Lietuvos valstybė entuziastingai pasižada prisidėti prie Europos organizavimo naujais pagrindais“ – šis teiginys liudija, kad Lietuvos laikinoji vyriausybė prisideda prie nacistinės Vokietijos kuriamos naujos tvarkos Europoje. „Žiauraus bolševikų teroro iškankinta“ – šis teiginys liudija, kad sovietinė okupacija padarė didelę žalą Lietuvos visuomenei.	2	
50	1941 m. deklaracijos skelbimo metu Lietuvoje jau buvo prasidėjęs Birželio sukilimas.	2	Galimi ir kiti teisingi atsakymai.

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
	Nacistinė Vokietija deklaracijos skelbimo dieną jau buvo įsiveržusi į Lietuvos teritoriją, vyko Antrasis pasaulinis karas.		
51	<p>Iš vienos pusės 1941 m. deklaracija skelbė Lietuvos nepriklausomybę ir akcentavo ryžtą atkurti 1940 m. prarastą valstybę.</p> <p>Iš kitos pusės bandymas tartis su naciais ir prasidėjusios žydų žudynės Lietuvoje sukūrė nepalankų Lietuvos laikinosios vyriausybės įvaizdį.</p>	2	Galimi ir kiti teisingi atsakymai.
52	<p>1949 m. vasario 16 d.</p> <p>Jonas Žemaitis-Vytautas, Aleksandras Grybinas-Faustas, Vytautas Gužas-Kardas, Juozas Šibaila-Merainis, Bronius Liesis-Naktis, Leonardas Grigonis-Užpalis, Adolfas Ramanauskas-Vanagas, Petras Bartkus-Žadgaila.</p>	3	
53	<p>Deklaracijos skelbimo metu Lietuva buvo okupuota.</p> <p>Vyko partizaninis karas prieš okupantus.</p>	2	Galimi ir kiti teisingi atsakymai.
54	<p>Šaltinyje B Lietuvos valdžia vertinama neigiamai.</p> <p>Teigiama, kad ji yra diktatūrinė ir iš esmės priešinga pagrindiniam lietuvių tautos siekimui.</p> <p>Taip pat nurodoma, kad komunistų partija nelaikoma teisine partija ir neteisėtai valdo Lietuvą.</p>	2	
55	<p>Teisingumo – asmenys, savo veiksmais ar įtaka pakenkę tautos išsilaisvinimo kovai, susitepę išdavystėmis ar krauju, yra atsakingi prieš Lietuvos Teismą.</p> <p>Moralės – pabrėžiama religijos įtaka ugdant tautos moralę ir palaikant jos atsparumą sunkiausių laisvės kovų laikotarpiu.</p> <p>Socialinės politikos – suteikti globą išsilaisvinimo kovose nukentėjusiems asmenims ir jų šeimoms.</p>	3	
56	<p>JAV ir Didžioji Britanija.</p> <p>Šis dokumentas yra minimas todėl, kad chartijoje buvo įsipareigota atkurti visas iki karo egzistavusias suverenas valstybes.</p>	2	
57	Lietuvos Seimas Joną Žemaitį-Vytautą pripažino ketvirtuoju Lietuvos prezidentu.	2	

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
	Tokiu būdu buvo siekiama įprasminti Lietuvos valstybingumo tęstinumą ir pabrėžti, kad komunistinis valdymas buvo neteisėtas.		
58	1990 m. kovo 11 d. Vytautas Landsbergis.	2	
59	1918 m. vasario 16 d. atkurta Lietuvos valstybė. 1920 m. gegužės 15 d. įteisinta demokratiška Lietuvos valstybė. 1940 m. neteisėtai okupuota/panaikinta Lietuvos valstybė. 1975 m. pabrėžiama ištikimybė tarptautinės teisės principams, esamoms sienoms ir žmogaus, piliečio ir tautinių bendrijų teisėms.	4	
60	1941 m. deklaracija: buvo bandoma atstatyti nepriklausomybę, parodytas ryžtas atkurti valstybingumą, panaikinti pradėtą Lietuvos sovietizaciją. 1949 m. deklaracija: parodo atkaklų Lietuvos siekį tęsti kovą už nepriklausomybę ir parodyti pasauliui, kad Lietuva nesusitaikė su esama padėtimi. 1990 m. aktas atkūrė Lietuvos valstybingumą ir įprasmino prigimtinių lietuvių tautos siekį gyventi nepriklausomoje valstybėje.	6	Galimi ir kiti teisingi atsakymai.
61	Vertinami visi argumentuoti ir logiškai pagrįsti atsakymai.	2	
62	Lietuvos kelias į nepriklausomybę, kova už Lietuvos nepriklausomybę.	1	
63	1 tikslas: raginimas išsaugoti TSRS. 2 tikslas: raginimas išsaugoti TSKP vienybę.	2	
64	Įvykis: Baltijos kelias. Metai, mėnuo, diena: 1989 08 23.	2	
65	Įvykis: M. Gorbačiovo vizitas į Lietuvą. Metai ir mėnuo: 1990 sausio 11 d.	2	
66	Politikai: A. Brazauskas, K. Prunskienė, M. Burokevičius, M. Gorbačiovas.	4	

Kl. Nr.	Atsakymai	Taškai	Pastabos
	Vizito tikslas: Sutrukdyti Lietuvos nepriklausomybės siekiui arba išsaugoti SSRS.		
67	M. Brazauskas	1	
68	Etapais.	1	
69	Lietuvos komunistų partija siūlė siekti nepriklausomybės etapais, o Lietuvos persitvarkymo sąjūdis – iškart siekti nepriklausomybės.	2	
70	Mintis: tik sąjūdžio spauda skleidė laisvą mintį, minia ištroškusi laisvos spaudos. Argumentas: kita spauda buvo cenzūruojama, Sąjūdžio spauda kritikavo komunistinę valdžią.	2	
71	Metai: 1988. 1 leidinys: „Sąjūdžio žinios“. 2 leidinys: „Atgimimas“.	3	
72	Lietuvos persitvarkymo sąjūdis.	1	
73	Neigiamai, nepatikliai, kritiškai. Argumentai: Maskva tik žadėjo, bet nesuteikė jokio savarankiškumo ir toliau diktavo savo reikalavimus.	1	1 taškas skiriamas tik nurodžius argumentą.
74	Metai, mėnuo, diena: 1990 03 11.	1	
75	1 priežastis: Lietuvių tautos siekis ir ryžtas atkurti nepriklausomybę. 2 priežastis: Palanki tarptautinė situacija. 3 priežastis: Rusijos nusilpimas (prasidėjusi pertvarka ir kt.).	3	